ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 1ης Ιουλίου 2008 *

Στην υπόθεση C-49/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών (Ελλάδα) με απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2006, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Φεβρουαρίου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Μοτοσυκλετιστική Ομοσπονδία Ελλάδος ΝΠΙΔ (ΜΟΤΟΕ)

κατά

Ελληνικού Δημοσίου,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts και A. Tizzano, προέδρους τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Malenovský, J. Klučka (εισηγητή), T. von Danwitz, A. Arabadjiev και C. Toader, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 23ης Ιανουαρίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Μοτοσυκλετιστική Ομοσπονδία Ελλάδος ΝΠΙΔ (ΜΟΤΟΕ), εκπροσωπούμενη από τον Α. Πλιάκο, δικηγόρο,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Σ. Σπυρόπουλο, Κ. Μπόσκοβιτς, Σ. Τρεκλή και Ζ. Χατζηπαύλου,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους Θ. Χριστοφόρου και F. Amato,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 6ης Μαρτίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 82 ΕΚ και 86 ΕΚ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Μοτοσυκλετιστικής Ομοσπονδίας Ελλάδος ΝΠΙΔ (ΜΟΤΟΕ) (στο εξής: ΜΟΤΟΕ) και του Ελληνικού Δημοσίου, όσον αφορά το ζήτημα της χρηματικής ικανοποιήσεως για την ηθική βλάβη την οποία η ΜΟΤΟΕ υποστηρίζει ότι υπέστη από τη σιωπηρή άρνηση του Ελληνικού Δημοσίου να της χορηγήσει άδεια διοργανώσεως αγώνων μοτοσικλέτας.

Το νομικό πλαίσιο

3 Το άρθρο 49 του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (στο εξής: ΚΟΚ) διατυπώθηκε με τον νόμο 2696/1999 (ΦΕΚ Α΄ 57) ως εξής:

«1. Αγώνες [...] μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων στις δημόσιες ή ιδιωτικές οδούς και χώρους επιτρέπεται να γίνουν μόνο ύστερα από σχετική άδεια.

2. Η κατά την προηγούμενη παράγραφο άδεια δίνεται:

[…]

γ) για όλους τους αγώνες […] μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης ή τις υπ' αυτού εξουσιοδοτημένες Αρχές, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του νομικού προσώπου που εκπροσωπεί, επίσημα, στην Ελλάδα τη […] Διεθνή Ομοσπονδία Μοτοσικλέτας [(στο εξής: "ΔΟΜ")]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

4 Η ΜΟΤΟΕ είναι μη κερδοσκοπικό σωματείο ιδιωτικού δικαίου, με αντικείμενο τη διοργάνωση αγώνων μοτοσικλέτας στην Ελλάδα. Στα μέλη της συγκαταλέγονται διάφορες τοπικές λέσχες μοτοσικλέτας.

5 Στις 13 Φεβρουαρίου 2000, το ως άνω σωματείο υπέβαλε στον αρμόδιο υπουργό αίτηση για τη χορήγηση άδειας διοργανώσεως αγώνων στο πλαίσιο του πανελλήνιου κυπέλλου της ΜΟΤΟΕ, σύμφωνα με επισυναπτόμενο στην αίτηση πρόγραμμα.

6 Σύμφωνα με το άρθρο 49, παράγραφος 2, του ΚΟΚ, το πρόγραμμα αυτό διαβιβάστηκε στην Ελληνική Λέσχη Αυτοκινήτου και Περιηγήσεων (στο εξής: ΕΛΠΑ), νομικό πρόσωπο που αποτελεί μη κερδοσκοπικό σωματείο και εκπροσωπεί στην Ελλάδα τη ΔΟΜ, προκειμένου αυτή να παράσχει σύμφωνη γνώμη ως προς τη χορήγηση της αιτούμενης άδειας.

7 Με επιστολή της 16ης Μαρτίου 2000, η ΕΛΠΑ ζήτησε από τη ΜΟΤΟΕ, αφενός, να της κοινοποιήσει ειδικό κανονισμό για κάθε προβλεπόμενο αγώνα δύο μήνες πριν από την ημερομηνία τέλεσης, ώστε να ελέγξει τον κατάλογο των στελεχών του αγώνα, τη διαδρομή ή την πίστα διεξαγωγής του αγώνα, τα λαμβανόμενα μέτρα ασφαλείας και, γενικά, όλους τους όρους ασφαλούς διεξαγωγής του αγώνα. Αφετέρου, ζήτησε από τις λέσχες που θα διοργάνωναν τους αγώνες να καταθέσουν αντίγραφο του καταστατικού τους στην Εθνική Επιτροπή Αγώνων Μοτοσικλέτας (στο εξής: ΕΘΕΑΜ), που έχει συσταθεί από την ΕΛΠΑ και έχει επιφορτισθεί με τη διοργάνωση και τον έλεγχο των αγώνων μοτοσικλέτας.

8 Με την υπ' αριθ. 28/5.5.2000 αίτησή της προς το αρμόδιο υπουργείο, η ΜΟΤΟΕ επανέλαβε την αίτησή της να της χορηγηθεί, για έξι λέσχες, άδεια διοργανώσεως έξι αγώνων για ημερομηνίες από 9 Ιουλίου 2000 έως 26 Νοεμβρίου 2000. Συνημμένως στην αίτηση αυτή υπέβαλε τους ειδικούς κανονισμούς τέλεσης των αγώνων αυτών καθώς και αντίγραφα των καταστατικών των ως άνω λεσχών. Η αίτηση αυτή επίσης διαβιβάστηκε στην ΕΛΠΑ, προκειμένου να παράσχει σύμφωνη γνώμη για τη διενέργεια των εν λόγω αγώνων.

9 Η ΕΛΠΑ και η ΕΘΕΑΜ απέστειλαν στη ΜΟΤΟΕ έγγραφο με το οποίο της υπενθύμιζαν ορισμένους κανόνες για τη διοργάνωση αγώνων μοτοσικλέτας στην Ελλάδα. Το έγγραφο αυτό διευκρίνιζε ιδίως ότι η ΕΘΕΑΜ προκηρύσσει πρωταθλήματα, κύπελλα και έπαθλα αγώνων μοτοσικλέτας, μετά από εξουσιοδότηση της ΕΛΠΑ, η οποία είναι ο μοναδικός νόμιμος εκπρόσωπος της ΔΟΜ στην Ελλάδα. Εάν κάποιος φορέας ή λέσχη που πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη διοργάνωση και τέλεση αγώνων επιθυμεί να προκηρύξει ειδικό κύπελλο ή έπαθλο, πρέπει, σύμφωνα με το έγγραφο αυτό, να υποβάλει στην ΕΘΕΑΜ τη σχετική προκήρυξη. Η ΕΘΕΑΜ, αφού αξιολογήσει τους όρους της προκηρύξεως, αποφασίζει αναλόγως, καθορίζοντας και τους σχετικούς όρους διεξαγωγής του αγώνα, σύμφωνα με τους εθνικούς και διεθνείς κανονισμούς. Για την παροχή σύμφωνης γνώμης για τη διοργάνωση ενός αγώνα, ακόμη και στο πλαίσιο της διοργανώσεως ενός κυπέλλου ή ενός επάθλου, ο κάθε διοργανωτής που έχει αναλάβει μία από αυτές τις διοργανώσεις πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις που θέτουν ο Εθνικός Αγωνιστικός Κώδικας Μοτοσικλέτας και οι εγκύκλιοι της ΕΘΕΑΜ. Η ΕΛΠΑ και η ΕΘΕΑΜ υπενθύμισαν επίσης στη ΜΟΤΟΕ ότι, αν κατά τη διάρκεια του έτους ένας διοργανωτής ζητεί την προκήρυξη επιπλέον αγώνων, οι ημερομηνίες τους δεν πρέπει να επηρεάζουν τους ήδη προγραμματισμένους αγώνες, προς όφελος τόσο των αναβατών όσο και των διοργανωτών. Για τον λόγο αυτό, τα προγράμματα των αγώνων που επρόκειτο να διοργανωθούν το 2001 έπρεπε να έχουν κατατεθεί στην ΕΛΠΑ και στην ΕΘΕΑΜ το αργότερο μέχρι τις 15 Σεπτεμβρίου 2000.

10 Σε απάντηση της αιτήσεως της ΜΟΤΟΕ για ενημέρωσή της σχετικά με τη συνέχεια που δόθηκε στις αιτήσεις της για χορήγηση άδειας, το αρμόδιο υπουργείο της ανακοίνωσε τον Αύγουστο του 2000 ότι δεν είχε περιέλθει σε αυτό έγγραφο της ΕΛΠΑ με τη σύμφωνη γνώμη της κατά το άρθρο 49 του ΚΟΚ.

11 Η ΜΟΤΟΕ, επικαλούμενη έλλειψη νομιμότητας της σιωπηρής αυτής απόρριψης, άσκησε αγωγή ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, με αίτημα την καταβολή χρηματικής ικανοποιήσεως 5 000 000 δραχμών (GRD) για την ηθική βλάβη την οποία υποστηρίζει ότι υπέστη εξαιτίας της αδυναμίας της να διοργανώσει τους εν λόγω αγώνες.

12 Η ΜΟΤΟΕ ισχυρίστηκε ότι το άρθρο 49 του ΚΟΚ αντίκειται, αφενός, στη συνταγματική αρχή της αμεροληψίας των διοικητικών οργάνων και, αφετέρου, στα άρθρα 82 ΕΚ και 86, παράγραφος 1, ΕΚ, διότι η επίδικη εθνική διάταξη παρέχει στην ΕΛΠΑ, η οποία διοργανώνει η ίδια αγώνες μοτοσικλέτας, δυνατότητα δημιουργίας μονοπωλίου στον τομέα αυτόν και καταχρήσεως του ως άνω μονοπωλίου.

13 Η ΕΛΠΑ άσκησε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών πρόσθετη παρέμβαση υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου. Στο δικόγραφο της παρέμβασής της επισύναψε, μεταξύ άλλων, το καταστατικό της ως σωματείου ιδρυθέντος το 1924 και το βιβλίο του έτους 2000 για τους αγώνες μοτοσικλέτας, που είχε εκδοθεί από την ΕΘΕΑΜ. Στο βιβλίο αυτό περιλαμβάνονται οι εγκύκλιοι της ΕΘΕΑΜ για το έτος 2000, που αφορούν, μεταξύ άλλων, τα δικαιολογητικά που έπρεπε να προσκομίσουν οι διαγωνιζόμενοι για να λάβουν άδεια, τους κανονισμούς αγώνων που έπρεπε να κατατεθούν, τον προσδιορισμό των παραβόλων και άλλα θέματα οικονομικού χαρακτήρα. Στο ίδιο βιβλίο περιλαμβάνεται και ο Εθνικός Αθλητικός Κανονισμός Μοτοσικλέτας (στο εξής: ΕΑΚΜ).

14 Για τον ΕΑΚΜ πρέπει να αναφερθούν τα ακόλουθα:

— το άρθρο 10.7 αυτού προβλέπει ότι κάθε αγωνιστική συνάντηση που περιλαμβάνει αγώνες πρωταθλήματος, κυπέλλων ή επάθλων της ΕΛΠΑ και της ΕΘΕΑΜ μπορεί να συνδυαστεί με την εμπορική προβολή ενός υποστηρικτή που θα αναφέρεται στον τίτλο ή στον υπότιτλο των αγώνων, μόνον όμως μετά από τη σύμφωνη γνώμη της ΕΛΠΑ και της ΕΘΕΑΜ·

— το άρθρο 60.6 της ΕΑΚΜ προβλέπει ότι κατά τη διάρκεια των αγωνιστικών συναντήσεων επιτρέπεται η διαφήμιση πάνω στην ενδυμασία των αναβατών, στα κράνη τους, υπό την προϋπόθεση όμως ότι δεν επηρεάζονται τα τεχνικά τους χαρακτηριστικά, και στις μοτοσικλέτες. Στους αγώνες ταχύτητας και motocross των πρωταθλημάτων, κυπέλλων και επάθλων ΕΛΠΑ και της ΕΘΕΑΜ, οι διοργανωτές δεν δύνανται, χωρίς την έγκριση του διαγωνιζομένου, να επιβάλουν τη διαφήμιση οποιουδήποτε προϊόντος από αναβάτη, επιβάτη ή όχημα. Ωστόσο, όταν έχει εφαρμογή μια συναφθείσα από την ΕΛΠΑ και την ΕΘΕΑΜ σύμβαση χορηγίας, οι αναβάτες, επιβάτες και μοτοσυκλέτες υποχρεούνται να τηρούν τους όρους της συμβάσεως αυτής·

— κατά το άρθρο 110.1 της ΕΑΚΜ, «ο Οργανωτής [αγώνα μοτοσικλέτας], είτε απευθείας είτε μέσω της Εποπτεύουσας αρχής [ήτοι της ΕΛΠΑ και της ΕΘΕΑΜ], πρέπει να μεριμνήσει για την ασφαλιστική κάλυψη της αγωνιστικής συνάντησης, που να περιλαμβάνει τις ευθύνες του ίδιου, των κατασκευαστών, των αναβατών, των επιβατών […] για την περίπτωση ατυχημάτων και ζημιών προς τρίτους κατά τη διάρκεια της και τη διάρκεια των δοκιμών».

15 Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών απέρριψε την αγωγή της ΜΟΤΟΕ με την αιτιολογία, ιδίως, αφενός, ότι το άρθρο 49 του ΚΟΚ εξασφαλίζει την τήρηση των διεθνών κανόνων ασφαλούς διεξαγωγής αγώνων μοτοσικλέτας και, αφετέρου, ότι η ΜΟΤΟΕ δεν ισχυρίστηκε ότι η εν λόγω ρύθμιση οδηγεί σε δεσπόζουσα θέση εντός της κοινής αγοράς, ούτε ότι η ρύθμιση αυτή μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, ούτε ότι η ΕΛΠΑ προέβη σε καταχρηστική εκμετάλλευση της θέσεως αυτής.

16 Κατά της αποφάσεως αυτής, η ΜΟΤΟΕ άσκησε έφεση ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, το οποίο επισημαίνει καταρχάς ότι οι δραστηριότητες της ΕΛΠΑ δεν εξαντλούνται στο αυστηρά αθλητικό πεδίο, ήτοι στην εξουσία που της απονέμει το άρθρο 49 του ΚΟΚ, δεδομένου ότι ασκεί και δραστηριότητες που το αιτούν δικαστήριο χαρακτηρίζει ως «οικονομικές», οι οποίες συνίστανται στη σύναψη συμβάσεων χορηγιών, διαφημίσεων και ασφαλίσεων. Το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών διερωτάται, ως εκ τούτου, αν η ΕΛΠΑ μπορεί να χαρακτηρισθεί ως επιχείρηση κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού, ιδίως των άρθρων 82 ΕΚ και 86 ΕΚ, οπότε υπόκειται στην απαγόρευση καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως. Το αιτούν δικαστήριο ερμηνεύει το άρθρο 49 του ΚΟΚ υπό την έννοια ότι η ΕΛΠΑ είναι το μοναδικό νομικό πρόσωπο που δικαιούται να παράσχει σύμφωνη γνώμη επί οποιασδήποτε υποβαλλόμενης αιτήσεως διοργανώσεως αγώνα μοτοσικλέτας. Υπογραμμίζει ότι το ως άνω σωματείο αναλαμβάνει παραλλήλως τη διοργάνωση αγώνων και αθλοθετήσεων, καθώς και τις ως άνω οικονομικές δραστηριότητες.

17 Το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών επισημαίνει εν συνεχεία ότι οι αιτούντες στους οποίους δεν χορηγείται άδεια διοργανώσεως αγώνα μοτοσικλέτας διότι δεν έλαβαν τη σύμφωνη γνώμη της ΕΛΠΑ δεν διαθέτουν, βάσει του εσωτερικού δικαίου, αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα κατά μιας τέτοιας αποφάσεως. Ειδικότερα, αφενός, δεν προβλέπεται ότι οι αρνήσεις της ΕΛΠΑ να παράσχει σύμφωνη γνώμη πρέπει να είναι αιτιολογημένες και, αφετέρου, όταν η άρνηση του αρμόδιου υπουργείου να χορηγήσει άδεια προσβάλλεται με ένδικο βοήθημα αντλούμενο από έλλειψη αιτιολογίας και το ένδικο αυτό βοήθημα ευδοκιμεί, το ελληνικό δίκαιο δεν προβλέπει ότι η άδεια χορηγείται στον αιτούντα. Επιπλέον, η ΕΛΠΑ δεν υφίσταται έλεγχο ή οποιαδήποτε αξιολόγηση ως προς τη χρήση της εξουσίας που της απονέμει το άρθρο 49 του ΚΟΚ. Η κατάσταση αυτή φέρει προ τετελεσμένου κάθε πρόσωπο το οποίο προέρχεται από άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και επιθυμεί να διοργανώσει αγώνες μοτοσικλέτας στην Ελλάδα.

18 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μπορούν να ερμηνευθούν τα άρθρα 82 ΕΚ και 86 ΕΚ, έτσι ώστε να περιλαμβάνουν στη ρυθμιστική τους εμβέλεια και τη δραστηριότητα νομικού προσώπου με την ιδιότητα του εθνικού αντιπροσώπου της [ΔΟΜ], το οποίο ασκεί οικονομική δραστηριότητα όπως αυτή περιγράφηκε ανωτέρω με τη σύναψη συμβάσεων

χορηγιών, διαφημίσεων και ασφαλίσεων, στα πλαίσια των αθλητικών διοργανώσεων μηχανοκίνητου αθλητισμού στις οποίες προβαίνει;

2) Σε καταφατική απάντηση, συνάδει προς τις εν λόγω διατάξεις της Συνθήκης [το άρθρο 49 του ΚΟΚ], με το οποίο, προκειμένης έκδοσης από την αρμόδια εθνική δημόσια αρχή (εν προκειμένω το Υπουργείο Δημόσια Τάξης) άδειας οργάνωσης αγώνα μηχανοκίνητων οχημάτων, δίδεται στο ως άνω νομικό πρόσωπο η εξουσία παροχής σύμφωνης γνώμης για τη διενέργεια του αγώνα, χωρίς να τίθενται στην εξουσία αυτή περιορισμοί, δεσμεύσεις και έλεγχος;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

19 Με τα ερωτήματα αυτά, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν, αφενός, αν ένα νομικό πρόσωπο, μη κερδοσκοπικό σωματείο, όπως η ΕΛΠΑ, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 82 ΕΚ και 86 ΕΚ, εφόσον οι δραστηριότητές του συνίστανται όχι μόνο στη συμμετοχή στις διοικητικές αποφάσεις με τις οποίες χορηγείται άδεια διοργανώσεως αγώνων μοτοσικλέτας, αλλά και στη διοργάνωση από το ίδιο τέτοιων αγώνων και στη σύναψη, στο πλαίσιο αυτό, συμβάσεων χορηγιών, διαφημίσεων και ασφαλίσεων και, αφετέρου, αν οι ως άνω διατάξεις της Συνθήκης απαγορεύουν κανόνα όπως αυτός του άρθρου 49 του ΚΟΚ, καθόσον απονέμει σε ένα τέτοιο σωματείο εξουσία παροχής σύμφωνης γνώμης επί των υποβαλλομένων αιτήσεων χορηγήσεως αδείας για τη διοργάνωση των αγώνων αυτών, χωρίς η εξουσία αυτή να υπόκειται σε περιορισμούς, δεσμεύσεις ή έλεγχο.

20 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι το κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού αφορά τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων (αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 1977, 13/77, GB-Inno-BM, Συλλογή τόμος 1977, σ. 653, σκέψη 31, και της 11ης Δεκεμβρίου 2007, C-280/06, ETI κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-10893, σκέψη 38 και παρατιθέμενη νομολογία). Ειδικότερα, το άρθρο 82 ΕΚ έχει εφαρμογή στις επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση.

21 Αν και η Συνθήκη δεν ορίζει την έννοια της επιχειρήσεως, το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι πρέπει να χαρακτηρίζεται έτσι κάθε φορέας που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως της νομικής μορφής και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς του (αποφάσεις της 23ης Απριλίου 1991, C-41/90, Höfner και Elser, Συλλογή 1991, σ. I-1979, σκέψη 21, και της 16ης Μαρτίου 2004, C-264/01, C-306/01, C-354/01 και C-355/01, AOK Bundesverband κ.λπ., Συλλογή 2004, σ. I-2493, σκέψη 46).

22 Πρέπει συναφώς να υπομνησθεί ότι συνιστά οικονομική δραστηριότητα κάθε δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 18ης Ιουνίου 1998, C-35/96, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1998, σ. I-3851, σκέψη 36, και της 12ης Σεπτεμβρίου 2000, C-180/98 έως C-184/98, Pavlov κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-6451, σκέψη 75). Εφόσον πληρούται η προϋπόθεση αυτή, το γεγονός ότι μια δραστηριότητα έχει σχέση με τον αθλητισμό δεν εμποδίζει την εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης (αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 1974, 36/74, Walrave και Koch, Συλλογή τόμος 1974, σ. 563, σκέψη 4, και της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, Bosman, Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 73), μεταξύ των οποίων και οι κανόνες που διέπουν το δίκαιο του ανταγωνισμού (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 18ης Ιουνίου 2006, C-519/04 P, Meca-Medina και Majcen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-6991, σκέψεις 22 και 28).

23 Όπως αναφέρεται στην απόφαση περί παραπομπής και επιβεβαιώθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, η ΕΛΠΑ διοργανώνει σε συνεργασία με την ΕΘΕΑΜ αγώνες μοτοσικλέτας στην Ελλάδα και στο πλαίσιο αυτό συνάπτει συμβάσεις χορηγιών, διαφημίσεων και ασφαλίσεων για την εμπορική εκμετάλλευση των αγώνων αυτών. Οι δραστηριότητες αυτές αποτελούν για την ΕΛΠΑ πηγή εισοδήματος.

24 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, δεν έχουν οικονομικό χαρακτήρα ο οποίος δικαιολογεί την εφαρμογή των κανόνων περί ανταγωνισμού της Συνθήκης οι δραστηριότητες που εμπίπτουν στην άσκηση των προνομιών δημόσιας εξουσίας (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 1994, C-364/92, SAT Fluggesellschaft, Συλλογή 1994, σ. I-43, σκέψεις 30 και 31).

25 Όσον αφορά τις πιθανές συνέπειες της ασκήσεως των προνομιών δημόσιας εξουσίας για τον χαρακτηρισμό ενός νομικού προσώπου όπως η ΕΛΠΑ ως επιχειρήσεως κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού, πρέπει να τονισθεί, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 49 των προτάσεών της, ότι το γεγονός και μόνον ότι ένας φορέας διαθέτει, για την άσκηση ενός μέρους των δραστηριοτήτων του, προνομίες δημόσιας εξουσίας δεν εμποδίζει τον χαρακτηρισμό του ως επιχειρήσεως κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού ως προς τις λοιπές οικονομικές δραστηριότητές του (απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2002, C-82/01 P, Aéroports de Paris κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-9297, σκέψη 74). Ειδικότερα, ο χαρακτηρισμός ως δραστηριότητας εμπίπτουσας στην άσκηση των προνομιών δημόσιας εξουσίας ή ως οικονομικής δραστηριότητας πρέπει να πραγματοποιείται ξεχωριστά για την κάθε δραστηριότητα ενός δεδομένου φορέα.

26 Εν προκειμένω, η συμμετοχή ενός νομικού προσώπου όπως η ΕΛΠΑ στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων των δημοσίων αρχών πρέπει να διακρίνεται από τις οικονομικές δραστηριότητες που ασκεί το ίδιο νομικό πρόσωπο, όπως η διοργάνωση και η εμπορική εκμετάλλευση των αγώνων μοτοσικλέτας. Συνεπώς, η εξουσία ενός τέτοιου νομικού προσώπου να παρέχει τη σύμφωνη γνώμη του επί των υποβαλλομένων αιτήσεων χορηγήσεως αδείας για τη διοργάνωση των αγώνων αυτών δεν εμποδίζει να θεωρηθεί τούτο ως επιχείρηση κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού ως προς τις προαναφερθείσες οικονομικές δραστηριότητές του.

27 Όσον αφορά τις συνέπειες που μπορεί να έχει για τον χαρακτηρισμό αυτόν το γεγονός ότι η ΕΛΠΑ δεν έχει κερδοσκοπικό σκοπό, πρέπει να επισημανθεί ότι, με την απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze κ.λπ. (Συλλογή 2006, σ. I-289, σκέψεις 122 και 123), το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι το γεγονός ότι η προσφορά αγαθών και υπηρεσιών δεν έχει σκοπό το κέρδος δεν σημαίνει ότι ο φορέας που πραγματοποιεί τις πράξεις αυτές στην αγορά δεν πρέπει να θεωρείται ως επιχείρηση, εφόσον με την προσφορά αυτή ανταγωνίζεται άλλους επιχειρηματίες που επιδιώκουν κερδοσκοπικό σκοπό.

28 Τα ανωτέρω ισχύουν για τις δραστηριότητες που ασκούνται από νομικό πρόσωπο όπως η ΕΛΠΑ. Το γεγονός ότι η ΜΟΤΟΕ, εκκαλούσα της κύριας δίκης, είναι η ίδια μη κερδοσκοπικό σωματείο δεν έχει, υπό το πρίσμα αυτό, καμία επίπτωση στον χαρακτηρισμό ενός νομικού προσώπου όπως η ΕΛΠΑ ως επιχειρήσεως. Αφενός, δεν αποκλείεται να υφίστανται στην Ελλάδα, εκτός από τα σωματεία η δραστηριότητα των οποίων συνίσταται στη διοργάνωση και εμπορική εκμετάλλευση αγώνων μοτοσικλέτας χωρίς επιδίωξη κερδοσκοπικού σκοπού, σωματεία τα οποία ασκούν τη δραστηριότητα αυτή επιδιώκοντας τέτοιο σκοπό και τα οποία βρίσκονται συνεπώς

σε ανταγωνισμό με την ΕΛΠΑ. Αφετέρου, μη κερδοσκοπικά σωματεία τα οποία προσφέρουν αγαθά ή υπηρεσίες σε δεδομένη αγορά μπορούν να βρεθούν να ανταγωνίζονται το ένα το άλλο. Ειδικότερα, η επιτυχία ή οικονομική επιβίωση τέτοιων σωματείων εξαρτάται μακροπρόθεσμα από την ικανότητά τους να επιβάλουν στην οικεία αγορά τις παροχές που προσφέρουν, εις βάρος των παροχών που προσφέρονται από τους άλλους επιχειρηματίες.

29 Ως εκ τούτου, ένα νομικό πρόσωπο όπως η ΕΛΠΑ πρέπει να θεωρείται ως επιχείρηση κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού. Πάντως, για να εμπίπτει στο άρθρο 82 ΕΚ, πρέπει ακόμη να κατέχει δεσπόζουσα θέση εντός της κοινής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της.

30 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 234 ΕΚ, που στηρίζεται σε σαφή διάκριση των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, κάθε εκτίμηση των επίδικων περιστατικών εμπίπτει στη δικαιοδοσία του εθνικού δικαστηρίου (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, C-450/06, Varec, Συλλογή 2008, σ. I-581, σκέψη 23). Ωστόσο, για να του δώσει μια χρήσιμη απάντηση, το Δικαστήριο μπορεί, σε πνεύμα συνεργασίας με τα εθνικά δικαστήρια, να του παράσχει όλα τα στοιχεία που κρίνει αναγκαία.

31 Πριν καταστεί δυνατό να εκτιμηθεί αν ένα νομικό πρόσωπο όπως η ΕΛΠΑ κατέχει δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ, επιβάλλεται η οριοθέτηση της σχετικής αγοράς, τόσο από απόψεως του οικείου προϊόντος ή υπηρεσίας, όσο και από γεωγραφικής απόψεως (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1978, 27/76, United Brands και United Brands Continentaal κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1978, σ. 75, σκέψη 10).

32 Κατά πάγια νομολογία, για την εφαρμογή του άρθρου 82 ΕΚ, η αγορά του οικείου προϊόντος ή της οικείας υπηρεσίας περιλαμβάνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που μπορούν να υποκατασταθούν αμοιβαία ή να εναλλαγούν σε ικανοποιητικό βαθμό με το συγκεκριμένο προϊόν ή την υπηρεσία, όχι μόνο βάσει των αντικειμενικών χαρακτηριστικών τους, δυνάμει των οποίων είναι ιδιαιτέρως ικανά να ικανοποιήσουν τις πάγιες ανάγκες των καταναλωτών, αλλά και βάσει των συνθηκών ανταγωνισμού καθώς και της διαρθρώσεως της ζητήσεως και της προσφοράς στη σχετική αγορά (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 1980, 31/80, L'Oréal, Συλλογή τόμος

1980/III, σ. 471, σκέψη 25· της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 37, και της 3ης Ιουλίου 1991, C-62/86, AKZO κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-3359, σκέψη 51).

33 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι δραστηριότητες που ασκεί η ΕΛΠΑ συνίστανται, αφενός, στη διοργάνωση των αγώνων μοτοσικλέτας και, αφετέρου, στην εμπορική εκμετάλλευσή τους διά της συνάψεως συμβάσεων χορηγιών, διαφημίσεων και ασφαλίσεων. Οι δύο αυτές μορφές δραστηριοτήτων δεν μπορούν να εναλλαγούν, αλλά εμφανίζουν λειτουργική συμπληρωματικότητα.

34 Ο ορισμός της οικείας γεωγραφικής αγοράς εξαρτάται, όπως και ο ορισμός της αγοράς προϊόντων ή υπηρεσιών, από εκτιμήσεις οικονομικής φύσεως. Η γεωγραφική αγορά μπορεί να οριστεί έτσι ως το έδαφος επί του οποίου όλοι οι επιχειρηματίες βρίσκονται σε παρεμφερείς συνθήκες ανταγωνισμού, όσον αφορά ακριβώς τα οικεία προϊόντα ή υπηρεσίες. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν απαιτείται να είναι απολύτως ομοιογενείς οι αντικειμενικές συνθήκες ανταγωνισμού των επιχειρηματιών. Αρκεί να είναι παρεμφερείς ή επαρκώς ομοιογενείς (βλ., επ' αυτού, προπαρατεθείσα απόφαση United Brands και United Brands Continentaal κατά Επιτροπής, σκέψεις 44 και 53). Επιπλέον, η αγορά αυτή μπορεί να περιορίζεται σε ένα μόνο κράτος μέλος (βλ., επ' αυτού, προπαρατεθείσα απόφαση Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 28).

35 Όπως αναφέρεται στην απόφαση περί παραπομπής και επιβεβαιώθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, οι δραστηριότητες της ΕΛΠΑ περιορίζονται στην ελληνική επικράτεια. Πάντως, το έδαφος ενός κράτους μέλους μπορεί να αποτελεί σημαντικό μέρος της κοινής αγοράς (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 18ης Ιουνίου 1991, C-260/89, ERT, Συλλογή 1991, σ. I-2925, σκέψη 31). Ωστόσο, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν το κριτήριο που αφορά τις παρεμφερείς ή επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού πληρούται στη διαφορά της κύριας δίκης.

36 Στην κατ' αυτόν τον τρόπο οριζόμενη αγορά θα πρέπει το ως άνω δικαστήριο να εκτιμήσει αν η ΕΛΠΑ κατέχει δεσπόζουσα θέση.

37 Πρέπει να υπομνησθεί, συναφώς, ότι από τη νομολογία προκύπτει ότι η κατά το άρθρο 82 ΕΚ έννοια της «δεσπόζουσας θέσεως» αφορά τη θέση οικονομικής ισχύος που κατέχει μια επιχείρηση, πράγμα που της επιτρέπει να εμποδίζει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά και της προσφέρει, σε σημαντικό βαθμό, τη δυνατότητα ανεξάρτητης έναντι των ανταγωνιστών της, των πελατών της και, τελικά, των καταναλωτών συμπεριφοράς (προπαρατεθείσα απόφαση United Brands και United Brands Continentaal κατά Επιτροπής, σκέψη 65· απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/ΙΙ, σ. 215, σκέψη 38, και προπαρατεθείσα απόφαση Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 30).

38 Πρέπει να προστεθεί ότι μια επιχείρηση μπορεί να τεθεί σε τέτοια θέση όταν της χορηγούνται ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα τα οποία της παρέχουν τη δυνατότητα να καθορίσει αν και υπό ποιες προϋποθέσεις δύνανται άλλες επιχειρήσεις να αποκτήσουν πρόσβαση στη σχετική αγορά και να ασκήσουν τις δραστηριότητές τους στο πλαίσιό της.

39 Πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι το άρθρο 82 ΕΚ μπορεί να παραβιάζεται από κανόνα όπως αυτός του άρθρου 49 του ΚΟΚ μόνον εφόσον ο κανόνας αυτός επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Όπως υπενθύμισε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 63 και 64 των προτάσεών της, το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών μπορεί να θεωρηθεί ότι επηρεάζεται μόνον εφόσον, βάσει ενός συνόλου αντικειμενικών πραγματικών και νομικών στοιχείων είναι δυνατό να πιθανολογηθεί αρκούντως ότι η επίμαχη συμπεριφορά μπορεί να ασκήσει επιρροή, άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική, στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, τούτο δε κατά τρόπο που πιθανολογείται ότι εμποδίζει την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς μεταξύ κρατών μελών (απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2001, C-475/99, Ambulanz Glöckner, σ. I-8089, σκέψη 48). Καθαρά υποθετικές ή θεωρητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η συμπεριφορά της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως δεν πληρούν το κριτήριο αυτό. Ομοίως, η επίπτωση στο ενδοκοινοτικό εμπόριο δεν πρέπει να είναι επουσιώδης (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 1999, C-215/96 και C-216/96, Bagnasco κ.λπ., Συλλογή 1999, σ. I-135, σκέψη 60, και προπαρατεθείσα απόφαση Ambulanz Glöckner, σκέψη 48).

40 Συνεπώς, ο επηρεασμός του ενδοκοινοτικού εμπορίου προκύπτει εν γένει από τη συνδρομή πολλών παραγόντων, οι οποίοι, εξεταζόμενοι μεμονωμένα, δεν θα ήταν κατ' ανάγκη αποφασιστικοί (απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1994, C-250/92, DLG, Συλλογή 1994, σ. I-5641, σκέψη 54).

41 Επιπλέον, κατά την εκτίμηση του κατά πόσον είναι αισθητός ο επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών πρέπει να ληφθεί υπόψη η συμπεριφορά της εν λόγω κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως, καθόσον το άρθρο 82 ΕΚ απαγορεύει κάθε συμπεριφορά ικανή να θίξει την ελευθερία του εμπορίου κατά τρόπο που θα μπορούσε να βλάψει την υλοποίηση των στόχων μιας ενιαίας αγοράς μεταξύ των κρατών μελών, ιδίως στεγανοποιώντας τις εθνικές αγορές ή τροποποιώντας τη διάρθρωση του ανταγωνισμού εντός της ενιαίας αγοράς (απόφαση της 31ης Μαΐου 1979, 22/78, Hugin Kassaregister και Hugin Cash Registers κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 951, σκέψη 17).

42 Το γεγονός ότι η συμπεριφορά της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως αφορά μόνον την εμπορία προϊόντων σε ένα και μόνον κράτος μέλος δεν αρκεί για να αποκλεισθεί η πιθανότητα να επηρεαστεί το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2006, C-94/04 και C-202/04, Cipolla κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-11421, σκέψη 45). Ειδικότερα, μια τέτοια συμπεριφορά μπορεί να συνεπάγεται την εδραίωση στεγανοποιήσεων εθνικού χαρακτήρα, εμποδίζοντας με τον τρόπο αυτό την οικονομική αλληλοδιείσδυση που επιδιώκει η Συνθήκη (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, C-295/04 έως C-298/04, Manfredi κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-6619, σκέψεις 45 και 46).

43 Όσον αφορά, δεύτερον, το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 86 ΕΚ, η παράγραφος 1 αυτού προβλέπει ότι τα κράτη μέλη δεν θεσπίζουν ούτε διατηρούν, ως προς τις επιχειρήσεις στις οποίες χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα, μέτρα αντίθετα, μεταξύ άλλων, στους κανόνες της Συνθήκης που αφορούν τον ανταγωνισμό. Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι νομικό πρόσωπο όπως η ΕΛΠΑ, στην οποία έχει δοθεί η εξουσία παροχής σύμφωνης γνώμης επί των υποβαλλομένων αιτήσεων χορηγήσεως αδείας για τη διοργάνωση αγώνων μοτοσικλέτας, πρέπει να θεωρηθεί ως επιχείρηση στην οποία το οικείο κράτος μέλος έχει χορηγήσει ειδικά δικαιώματα κατά την έννοια του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ.

44 Το άρθρο 86, παράγραφος 2, ΕΚ, επιτρέπει στα κράτη μέλη να παραχωρούν σε επιχειρήσεις, τις οποίες επιφορτίζουν με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, αποκλειστικά δικαιώματα τα οποία μπορεί να εμποδίσουν την εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης που αφορούν τον ανταγωνισμό, καθόσον οι περιορισμοί του ανταγωνισμού, και μάλιστα ο πλήρης αποκλεισμός του ανταγωνισμού εκ μέρους άλλων επιχειρηματιών, είναι αναγκαίοι προκειμένου να εξασφαλισθεί η εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που έχει ανατεθεί στις επιχειρήσεις στις οποίες έχουν χορηγηθεί αποκλειστικά δικαιώματα (απόφαση της 19ης Μαΐου 1993, C-320/91, Corbeau, Συλλογή 1993, σ. I-2533, σκέψη 14).

45 Όσον αφορά τη διοργάνωση και εμπορική εκμετάλλευση αγώνων μοτοσικλέτας από νομικό πρόσωπο όπως η ΕΛΠΑ, η Ελληνική Κυβέρνηση δεν ισχυρίστηκε ότι η ΕΛΠΑ επιφορτίσθηκε με την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών με πράξη της δημόσιας αρχής. Παρέλκει επομένως η περαιτέρω διερεύνηση του αν οι εν λόγω δραστηριότητες μπορούν να συνιστούν υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 1974, 127/73, BRT και Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, Συλλογή τόμος 1974, σ. 1557, σκέψη 20, και της 11ης Απριλίου 1989, 66/86, Saeed Flugreisen και Silver Line Reisebüro, Συλλογή 1989, σ. 803, σκέψη 55).

46 Ασφαλώς, η εξουσία παροχής σύμφωνης γνώμης επί των υποβαλλομένων αιτήσεων χορηγήσεως αδείας για τη διοργάνωση αγώνων μοτοσικλέτας απορρέει από πράξη της δημόσιας αρχής, ήτοι το άρθρο 49 του ΚΟΚ, αλλά δεν δύναται να χαρακτηρισθεί ως οικονομική δραστηριότητα, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 110 των προτάσεών της.

47 Ένα νομικό πρόσωπο όπως η ΕΛΠΑ δεν μπορεί συνεπώς να θεωρηθεί ως επιχείρηση επιφορτισμένη με την παροχή υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος κατά την έννοια του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ.

48 Όσον αφορά, τρίτον, το ζήτημα αν τα άρθρα 82 ΕΚ και 86, παράγραφος 1, ΕΚ απαγορεύουν εθνική ρύθμιση όπως το άρθρο 49 του ΚΟΚ, που απονέμει σε νομικό πρόσωπο όπως η ΕΛΠΑ, η οποία μπορεί να αναλάβει η ίδια τη διοργάνωση αγώνων μοτοσικλέτας και την εμπορική τους εκμετάλλευση, εξουσία παροχής σύμφωνης γνώμης επί των υποβαλλομένων αιτήσεων χορηγήσεως αδείας για τη διοργάνωση των αγώνων αυτών, χωρίς η εξουσία αυτή να υπόκειται σε περιορισμούς, δεσμεύσεις και έλεγχο, πρέπει να υπομνησθεί ότι η απλή δημιουργία ή ενίσχυση δεσπόζουσας θέσεως διά της χορηγήσεως ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων, κατά την έννοια του άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ, δεν είναι, αυτή καθεαυτή, ασυμβίβαστη προς το άρθρο 82 ΕΚ.

49 Αντιθέτως, ένα κράτος μέλος παραβιάζει τις απαγορεύσεις των δύο αυτών διατάξεων όταν η άσκηση και μόνο των ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων που έχουν παραχωρηθεί στην εν λόγω επιχείρηση την άγει σε καταχρηστική εκμετάλλευση της

δεσπόζουσας θέσεώς της ή όταν τα δικαιώματα αυτά είναι ικανά να δημιουργήσουν κατάσταση που οδηγεί εκ των πραγμάτων την επιχείρηση αυτή σε τέτοια καταχρηστική συμπεριφορά (προπαρατεθείσες αποφάσεις Höfner και Elser, σκέψη 29· ΕΡΤ, σκέψη 37· αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 1991, C-179/90, Merci convenzionali porto di Genova, Συλλογή 1991, σ. I-5889, σκέψεις 16 και 17, και της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-323/93, Centre d'insémination de la Crespelle, Συλλογή 1994, σ. I-5077, σκέψη 18). Συναφώς, δεν απαιτείται η καταχρηστική συμπεριφορά να λάβει πράγματι χώρα (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1997, C-55/96, Job Centre, Συλλογή 1997, σ. I-7119, σκέψη 36).

50 Εν πάση περιπτώσει, στοιχειοθετείται παράβαση των άρθρων 82 ΕΚ και 86, παράγραφος 1, ΕΚ εφόσον μέτρο καταλογιστέο σε κράτος μέλος και ιδίως μέτρο με το οποίο το κράτος μέλος παραχωρεί ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα κατά την έννοια της τελευταίας διατάξεως, δημιουργεί κίνδυνο καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως (βλ., επ' αυτού, προπαρατεθείσες αποφάσεις ΕΡΤ, σκέψη 37· Merci convenzionali porto di Genova, σκέψη 17, και απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2008, C-380/05, Centro Europa 7, Συλλογή 2008, σ. I-349, σκέψη 60).

51 Ειδικότερα, ένα καθεστώς ανόθευτου ανταγωνισμού, όπως το προβλεπόμενο από τη Συνθήκη, μπορεί να επιτευχθεί μόνον εφόσον εξασφαλίζεται η ισότητα ευκαιριών μεταξύ των διαφόρων επιχειρηματιών. Το να ανατίθεται σε νομικό πρόσωπο όπως η ΕΛΠΑ, η οποία διοργανώνει και εκμεταλλεύεται εμπορικά η ίδια αγώνες μοτοσικλέτας, η παροχή στην αρμόδια διοικητική αρχή σύμφωνης γνώμης επί των υποβαλλομένων αιτήσεων χορηγήσεως αδείας για τη διοργάνωση τέτοιων αγώνων ισοδυναμεί de facto με παραχώρηση σε αυτήν της εξουσίας επιλογής των προσώπων στα οποία επιτρέπεται η διοργάνωση των εν λόγω αγώνων καθώς και της εξουσίας καθορισμού των προϋποθέσεων υπό τις οποίες διοργανώνονται οι αγώνες αυτοί και με παροχή κατ' αυτόν τον τρόπο στον ανωτέρω φορέα προφανούς πλεονεκτήματος έναντι των ανταγωνιστών του (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 19ης Μαρτίου 1991, C-202/88, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-1223, σκέψη 51, και της 13ης Δεκεμβρίου 1991, C-18/88, GB-Inno-BM, Συλλογή 1991, σ. I-5941, σκέψη 25). Ένα τέτοιο δικαίωμα μπορεί επομένως να οδηγήσει την επιχείρηση που το διαθέτει στο να παρεμποδίσει την πρόσβαση των άλλων επιχειρηματιών στην οικεία αγορά. Αυτή η κατάσταση ανισότητας των όρων ανταγωνισμού υπογραμμίζεται εξάλλου από το επιβεβαιωθέν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου γεγονός ότι η ΕΛΠΑ, όταν διοργανώνει ή συνδιοργανώνει αγώνες μοτοσικλέτας, δεν οφείλει να λάβει καμία σύμφωνη γνώμη προκειμένου να της παρασχεθεί από την αρμόδια διοικητική αρχή η απαιτούμενη άδεια.

52 Επιπλέον, μια τέτοια ρύθμιση, η οποία απονέμει σε νομικό πρόσωπο όπως η ΕΛΠΑ εξουσία παροχής σύμφωνης γνώμης επί υποβαλλομένων αιτήσεων χορηγήσεως αδείας για τη διοργάνωση αγώνων μοτοσικλέτας, χωρίς η εξουσία αυτή να υπόκειται,

βάσει της ρυθμίσεως αυτής, σε περιορισμούς, δεσμεύσεις ή έλεγχο, θα μπορούσε να οδηγήσει το επιφορτισμένο με την παροχή της σύμφωνης αυτής γνώμης νομικό πρόσωπο σε νόθευση του ανταγωνισμού διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως των αγώνων που διοργανώνει ή συνδιοργανώνει.

53 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι νομικό πρόσωπο οι δραστηριότητες του οποίου συνίστανται όχι μόνο στη συμμετοχή στις διοικητικές αποφάσεις με τις οποίες χορηγείται άδεια διοργανώσεως αγώνων μοτοσικλέτας, αλλά και στη διοργάνωση από το ίδιο τέτοιων αγώνων και στη σύναψη, στο πλαίσιο αυτό, συμβάσεων χορηγιών, διαφημίσεων και ασφαλίσεων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 82 ΕΚ και 86 ΕΚ. Τα άρθρα αυτά απαγορεύουν εθνική ρύθμιση η οποία απονέμει σε νομικό πρόσωπο, το οποίο διοργανώνει αγώνες μοτοσικλέτας και συνάπτει στο πλαίσιο αυτό συμβάσεις χορηγιών, διαφημίσεων και ασφαλίσεων, εξουσία παροχής σύμφωνης γνώμης επί των υποβαλλομένων αιτήσεων χορηγήσεως αδείας για τη διοργάνωση τέτοιων αγώνων, χωρίς η εξουσία αυτή να υπόκειται σε περιορισμούς, δεσμεύσεις και έλεγχο.

Επί των δικαστικών εξόδων

54 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

Νομικό πρόσωπο οι δραστηριότητες του οποίου συνίστανται όχι μόνο στη συμμετοχή στις διοικητικές αποφάσεις με τις οποίες χορηγείται άδεια διοργανώσεως αγώνων μοτοσικλέτας, αλλά και στη διοργάνωση από το ίδιο τέτοιων

αγώνων και στη σύναψη, στο πλαίσιο αυτό, συμβάσεων χορηγιών, διαφημίσεων και ασφαλίσεων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 82 ΕΚ και 86 ΕΚ. Τα άρθρα αυτά απαγορεύουν εθνική ρύθμιση η οποία απονέμει σε νομικό πρόσωπο, το οποίο διοργανώνει αγώνες μοτοσικλέτας και συνάπτει στο πλαίσιο αυτό συμβάσεις χορηγιών, διαφημίσεων και ασφαλίσεων, εξουσία παροχής σύμφωνης γνώμης επί των υποβαλλομένων αιτήσεων χορηγήσεως αδείας για τη διοργάνωση τέτοιων αγώνων, χωρίς η εξουσία αυτή να υπόκειται σε περιορισμούς, δεσμεύσεις και έλεγχο.

(υπογραφές)